

POSTANOWIENIE

Dnia 15 maja 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marian Kocon (przewodniczący)

SSN Monika Koba

SSN Roman Trzaskowski (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa "W." spółki z o.o. w W.
przeciwko "K. [...]" spółce z o.o. w W.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 15 maja 2019 r.,
zażalenia pozwanej na wyrok Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 6 grudnia 2018 r., sygn. akt VII AGa [...],

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

„W.” sp. z o.o. w W. (dalej – „W.”) domagał się zasądzenia od „K. [...]” sp. z o.o. w W. (dalej – „K.”) kwoty 1.893.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu z tytułu odszkodowania za niewywiązanie się z zawartej przez strony umowy.

Wyrokiem z dnia 21 czerwca 2016 r. Sąd Okręgowy w W. oddalił powództwo i orzekł o kosztach postępowania.

Ustalił m.in., że w dniu 26 czerwca 2016 r. strony zawarły umowę nr [...] (dalej - „Umowa [...]”), w której W. (wykonawca) zobowiązał się do świadczenia usługi komunikacji autobusowej obejmującej przewóz osób, bagażu i małych zwierząt na trasie między stacją kolejową M. a terminalem [...] P. [...]. W Umowie określono stawkę za jeden kurs, uzgadniając przy tym, że wynagrodzenie należy się za kursy faktycznie zrealizowane, oraz zastrzegając, iż w okresie obowiązywania Umowy nie może ono przekroczyć kwoty 12.000.000 zł netto. W § 9 ust. 2 Umowy postanowiono, że w razie zaistnienia istotnej zmiany okoliczności powodującej, iż wykonanie umowy nie leży w interesie publicznym, czego nie można było przewidzieć w chwili zawarcia umowy, zamawiający może odstąpić od umowy w terminie 30 dni od powzięcia wiadomości o tych okolicznościach. W tym wypadku wykonawca (K.) mógł żądać wyłącznie wynagrodzenia należnego z tytułu wykonania części Umowy.

W celu realizacji Umowy [...] W. zawarł umowy leasingu, których przedmiotem było sfinansowanie zakupu czterech autobusów oraz zbiornika polietylenowego naziemnego z osprzętem, jak również umowę najmu nieruchomości, położonej w N.. Świadczenie usług przewozu rozpoczął w dniu 16 lipca 2012 r.

Od momentu otwarcia lotniska w M. stale korzystali z niego dwaj znaczący przewoźnicy - [...] i [...], oprócz nich lotnisko obsługiwało jedynie loty szkoleniowe.

W dniu 22 grudnia 2012 r. lotnisko zostało zamknięte ze względu na stwierdzone uszkodzenie pasa startowego. W związku z tym w dniu 5 lutego 2013 r. strony zawarły porozumienie (aneks), na podstawie którego zawieszono

realizację Umowy [...] do momentu przywrócenia pełnego funkcjonowania portu lotniczego.

W tym samym dniu zawarły także umowę o świadczenie przez W. usługi obejmującej przewóz osób w ramach zastępczej kolejowej komunikacji autobusowej na odcinku R. – D. oraz R. – P. („Umowa [X.]”). Intencją stron było umożliwienie W. wykorzystania autobusów przeznaczonych do realizacji Umowy [...]. Ostatecznie umowa ta została zawarta na czas oznaczony, tj. na okres od 6 lutego 2013 r. do 30 września 2013 r., jednakże na wypadek wcześniejszego uruchomienia lotniska w § 5 ust. 2 uzgodniono, że w przypadku przywrócenia pełnego funkcjonowania portu lotniczego, tj. wznowienia obsługi dużych samolotów pasażerskich, zamawiający (K.) może rozwiązać umowę z zachowaniem 3 - dniowego okresu wypowiedzenia.

W celu wykonania Umowy [X.] W. zawarł w dniu 5 lutego 2013 r. z S. w P. (podwykonawca) umowę, na podstawie której powierzył podwykonawcy świadczenie całości usług objętych Umową [X.].

W związku z przewidywanym wznowieniem działalności lotniska i przewidywanym rozwiązaniem Umowy [X.] w dniu 28 czerwca 2013 r. W. poinformował podwykonawcę, że umowa podwykonawcza obowiązywać będzie do 30 czerwca 2013 r.

W. i K. zgodnie postanowiły o rozwiązaniu Umowy z 2013 r. z dniem 30 czerwca 2013 r.

W dniu 3 lipca 2013 r. nastąpiło wznowienie działalności lotniska, tj. naprawiono pas startowy, a w dniu 4 lipca 2013 r. zarząd portu lotniczego w M. ogłosił, że lotnisko może ponownie obsługiwać regularny ruch lotniczy.

W dniu 29 lipca 2013 r. K. złożyły W. oświadczenie o rozwiązaniu Umowy [X.] na podstawie jej § 5 ust. 2 ze wskazaniem, że lotnisko w M. było faktycznie gotowe do obsługi podróżnych. Tego samego dnia K. złożyły też oświadczenie o odstąpieniu od Umowy [...], co wynikało z braku faktycznego powrotu przewoźników [...] i [...] do korzystania z lotniska w M. i w konsekwencji braku pasażerów, których przewozem W. miał się zajmować, a ponadto ze stanu niepewności, kiedy i czy w ogóle sytuacja ta ulegnie zmianie. „W.” sp. z o.o.

zakwestionował skuteczność oświadczenia o rozwiązaniu Umowy [X.] i wezwał K. do jej wykonywania.

Przyczyną oddalenia powództwa było przyjęcie przez Sąd Okręgowy, że rozwiązanie Umowy [X.] i odstąpienie od Umowy [...] były skuteczne, w związku z czym powodowi nie przysługują kontraktowe roszczenia odszkodowawcze.

Wyrokiem z dnia 6 grudnia 2018 r. Sąd Apelacyjny w [...] uchylił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w części dotyczącej oddalenia powództwa o zapłatę kwoty 400.000 zł wraz z żądanymi odsetkami od tej kwoty oraz co do kosztów postępowania i w tym zakresie przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd odwoławczy ocenił, że Sąd pierwszej instancji nieprawidłowo ustalił stan faktyczny w zakresie ustalenia treści oświadczeń woli i intencji stron oraz okoliczności towarzyszących podpisywaniu aneksu do Umowy [...] oraz zawarciu Umowy [X.].

Wysnuł także wadliwe wnioski co do rozwiązania Umowy [X.]. Błędnie przyjął, że strony zgodnie postanowiły o rozwiązaniu Umowy [X.], stwierdzając zarazem, iż K. złożyły później oświadczenie o jej rozwiązaniu. Tymczasem z materiału dowodowego sprawy wynika, że w dniu 19 czerwca 2013 r., z uwagi na nadchodzące sygnały, iż w najbliższych dniach lotnisko będzie otwarte i tym samym będzie możliwy powrót dużych przewoźników, faktycznie odbyło się spotkanie w celu uzgodnienia zasad wznowienia świadczenia przez powoda usług komunikacji autobusowej po otwarciu lotniska, tj. uzgodniono, że Umowa [X.] zostanie przedterminowo rozwiązana i jedynie wstępnie ustalono, iż powód wznowi świadczenie usług na podstawie Umowy [...] od dnia 1 lipca 2013 r. Ostateczne okazało się jednak, że mimo otwarcia lotniska wznowienie przewozów w tym dniu nie będzie możliwe i strony nie porozumiały się co do rozwiązania Umowy [X.].

Sąd odwoławczy uznał, że nie doszło również do skutecznego wypowiedzenia Umowy [X.] przez K.. Umowa ta została zawarta na czas określony, a jedyną przesłanką warunkującą jej wcześniejsze rozwiązanie było wznowienie obsługi dużych samolotów pasażerskich, a więc umożliwienie powodowi, aby mógł

zapewnić realizację przewozów w M.. Tymczasem, wbrew literalnej wykładni aneksu do Umowy [...] oraz Umowy [X.], a także w oderwaniu od kontekstu i okoliczności zawarcia tych umów, Sąd Okręgowy przyjął wadliwie, że przesłankę wypowiedzenia w postaci „przywrócenia pełnego funkcjonowania [...] P. [...], tj. wznowienia obsługi dużych samolotów pasażerskich” „należy rozumieć w ten sposób, że uprawnienie do jednostronnego zakończenia stosunku umownego aktualizowało się w chwili zaistnienia gotowości lotniska w M. do obsługi dużych samolotów pasażerskich”.

W rezultacie Sąd Apelacyjny stwierdził, że oświadczenie z dnia 25 lipca 2013 r. o rozwiązaniu Umowy [X.] było nieskuteczne, gdyż wskazany powód jej rozwiązania nie zaistniał, a K. raczej kierowały się obawą o nieopłacalność ekonomiczną kontynuowania Umowy [...] z powodem.

W ocenie Sądu drugiej instancji, Sąd Okręgowo nieprawidłowo ocenił też zaistnienie przesłanek do odstąpienia od Umowy [...]. Uznając, że w lipcu 2013 r. zachodziła bezcelowość realizacji objętego nią zamówienia dla interesu publicznego, Sąd Okręgowy pominął, iż w dacie złożenia oświadczenia o odstąpieniu zamówienie nie było realizowane ze względu na zawieszenie obowiązywania Umowy [...], w związku z czym K. nie wydatkowały środków publicznych w tym czasie, i - jak się później okazało - nie musiałyby ich wydatkować do końca obowiązywania Umowy [X.], tj. do dnia 30 września 2013 r., bowiem za okres zawieszenia powód zrzekł się roszczeń wynikających z Umowy [...]. Materiał dowodowy zgromadzony w sprawie nie uprawniał zatem do wysnucia wniosku, że zaistniały przesłanki do odstąpienia przez K. od Umowy [...].

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, uznając błędnie, że K. miały prawo do odstąpienia od Umowy [...] oraz podstawy do wypowiedzenia Umowy [X.], a powodowi nie przysługują co do zasady roszczenia odszkodowawcze z tego tytułu, i oddalając powództwo w całości jako bezzasadne bez zbadania zaistnienia przesłanek pozwalających na ocenę zasadności powództwa odszkodowawczego, Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy.

Zażalenie od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 6 grudnia 2018 r. wniosły K., zarzucając naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. przez jego zastosowanie

i art. 385 k.p.c. albo 386 § 1 k.p.c. przez ich niezastosowanie, tj. przez brak merytorycznego rozpoznania sprawy przez Sąd Apelacyjny pomimo istnienia takiej konieczności.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się, że zażalenie przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. ma na celu jedynie skontrolowanie przez Sąd Najwyższy, czy orzeczenie kasatoryjne sądu drugiej instancji, przekazujące sprawę do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji, zostało prawidłowo oparte na jednej z przesłanek przewidzianych w art. 386 § 2 lub 4 k.p.c., a więc czy powołana przez sąd drugiej instancji przyczyna uchylenia odpowiada podstawie ustawowej i czy rzeczywiście wystąpiła w sprawie. Dokonywana ocena ma zatem charakter formalny, skupia się wyłącznie na ustanowionych w tych przepisach przesłankach uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji i nie może wkraczać nie tylko w ocenę merytorycznego stanowiska sądu drugiej instancji w kwestii materialnoprawnych podstaw rozstrzygnięcia, lecz także w ocenę prawidłowości zastosowania przez ten sąd innych przepisów prawa procesowego, nie związanych bezpośrednio ze wskazaną przyczyną uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji (por. np. postanowienia z dnia 7 listopada 2012 r. IV CZ 147/12, OSNC 2013, nr 3, poz. 41, z dnia 25 czerwca 2015 r., V CZ 6/16, z dnia 29 października 2015 r., I CZ 92/15 i z dnia 7 kwietnia 2016 r. II CZ 6/15, nie publ.).

Sąd Apelacyjny, uchylając zaskarżony wyrok, powołał się na nierozpoznanie istoty sprawy przez Sąd pierwszej instancji (art. 386 § 4 k.p.c.).

Sąd Najwyższy wskazywał wielokrotnie, że nierozpoznanie istoty sprawy, w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c., jest wadliwością rozstrzygnięcia polegającą na wydaniu przez sąd pierwszej instancji orzeczenia, które nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, bądź zaniechaniu zbadania przez ten sąd materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów stron z powodu bezpodstawnego przyjęcia, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (por. postanowienia z dnia 23 września 1998 r. II CKN 897/97, OSNC 1999/1/22, z dnia 12 lutego 2002 r. I CKN 486/00, OSP 2003/3/36,

z dnia 19 czerwca 2013 r., I CSK 156/13, nie publ; z dnia 25 czerwca 2015 r., V CZ 35/15, nie publ. i z dnia 7 kwietnia 2016 r. II CZ 6/16, nie publ.).

Taka właśnie sytuacja zaistniała w niniejszej sprawie, ponieważ Sąd Apelacyjny wydał wyrok kasatoryjny w sytuacji, w której Sąd pierwszej instancji nie zbadał przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej K. (niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania, za które K. odpowiada, szkoda i adekwatny związek przyczynowy między nimi), uznając bezpodstawnie, że oświadczenia K. zmierzające do zakończenia Umowy [X.] i Umowy [...] były skuteczne. Jest to równoznaczne z odstąpieniem od zbadania materialnej podstawy żądania i nierozpoznanie istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c.

Uzasadnia też uchylenie orzeczenia Sądu pierwszej instancji i przekazanie mu sprawy do ponownego rozpoznania. Nie tracąc z pola widzenia charakteru apelacji pełnej, trzeba uwzględnić, że rozpoznanie sprawy następuje w toku dwóch instancji i że konieczne jest respektowanie uprawnień stron wynikających z zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego; zapobieżeniu ograniczenia tych praw, które byłoby skutkiem skupienia całego ciężaru orzeczenia (faktycznego i prawnego) tylko w drugiej instancji, służy właśnie możliwość wydania przez sąd odwoławczy orzeczenia kasatoryjnego. Ten aspekt zagadnienia ma kluczowe znaczenie dla prawidłowego stosowania art. 386 § 4 k.p.c., co bardzo wyraźnie jest akcentowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por.m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12, OSNC 2013, Nr 5, poz. 68 i z dnia 23 września 2016 r., II CZ 73/16, niepubl.). W wypadku stwierdzenia, że wyrok sądu pierwszej instancji zapadł bez rozpoznania istoty sprawy o wydaniu orzeczenia kasatoryjnego albo reformatoryjnego należy decydować na podstawie okoliczności danej sprawy, poddanych ocenie z poszanowaniem wskazanych uprawnień procesowych stron.

Skarżący nie wykazał, aby Sąd Apelacyjny w sposób nieuprawniony skorzystał z możliwości uchylenia zaskarżonego apelacją wyroku i bezpodstawnie zastosował art. 386 § 4 k.p.c.

Z tych względów, na podstawie art. 394¹ § 3 w związku z art. 398¹⁴ k.p.c. Sąd Najwyższy oddalił zażalenie.

a
aj